

התעתיק מלועזית לעברית

כללי התעתיק מלועזית לעברית נדונו מחדש במליאת האקדמיה ללשון העברית בישיבותיה בשנים תשס"ד-תשס"ז.
 הכללים אושרו סופית בישיבת מליאת האקדמיה בד' בסיוון תשס"ז, 21 במאי 2007 (ישיבה רצו). הודעה על אישור הכללים פורסמה ברשומות, ילקוט הפרסומים 6300, כ"ז באלול תשע"א, 26 בספטמבר 2011, עמ' 6839.¹
 בישיבת המליאה מיום י' במרחשוון תשע"ח, 30 באוקטובר 2017 (ישיבה שנה) – אושר תיקון בכללים החדשים.

הקדמה

כללי התעתיק שלהלן מכוונים לשמות של אנשים, של מקומות, של מוסדות וכיו"ב מלשונית זרות שאינן שמיות, והם אינם חלים בהכרח על מילים שאולות מן הלעז. שמות שיש בהם מנהג כתיבה מושרש בעברית, אפשר לכתוב אותם כמנהגם (כגון טשרניחובסקי, חלם, ליטא).

ביסוד הכללים מונח העיקרון שאין מתעתקים את השמות על פי כתיבם במקורם כי אם על פי הגייתם הנשמעת לנו. התעתיק מבוסס על ההגייה בעברית בת ימינו ועל מימושה באותיות העבריות. הגיים זרים שאין להם מקבילות במערכת ההגה העברית מתועתקים בסימני ההגיים המצויים הקרובים להם במבטאם. בשלושה מקרים הוחלט לסטות מן העיקרון ולהוסיף סימן הבחן (גרש): ד' [ð], ח' [x], ת' [θ]. הן נוספות על האותיות המוגרשות שכבר השתרשו בכתיבה העברית: ג', ז', צ'.
 הכללים אינם מכוונים לתת מענה לדרך קליטתם של ההגיים הזרים במערכת ההגה העברית, ואולם שפע הדוגמאות המלווה את הכללים יש בו רמזים לדרך הביצוע של

1 הכללים החדשים מבטלים את הכללים שנקבעו בעבר. הכללים הישנים אושרו במליאת האקדמיה בג' בתמוז תשל"ה, 18 ביוני 1975 (ישיבה קב), ופורסמו ברשומות, ילקוט הפרסומים 2367, כ"ט באלול תשל"ז, 12 בספטמבר 1977, עמ' 2396-2398, בחתימת שר החינוך והתרבות דאז, אהרן ידלין.

כמה וכמה הגיים שאינם בלשונו. ניתנו דוגמאות לכתיבים שונים לאותו הגה, וכן להגיים שונים המתפרשים בהגייה העברית כשווים. לדוגמה: בהגה [n] מובאים שמות שיש בהם תנועה מאונפפת (ליון - Lyon) או ההגה הנכתב בספרדית ñ ובאיטלקית gn (בוניואל - Buñuel, בולוניה - Bologna).

הכללים מותאמים לשני הכתיבים - המנוקד והמלא; לפי הצורך צוינו שניהם. התעתיק בכתיב המלא אין בו כדי לתת תמונה מלאה של התנועות, בדומה לכתיב המלא של מילים עבריות.

שיטת הניקוד בתעתיק מבוססת על כללי "ניקודן של מילים לועזיות בלשונו" שנקבעו ב"החלטות האקדמיה בדקדוק". לפי כללים אלו: (א) כל תנועות u, o, i, נכתבות מלא; (ב) ניקוד התנועות a ו־e הוא על פי הניקוד המקובל של המילים בעברית, בדרך כלל בלי להתחשב במקום ההטעמה; (ג) השוואים הם שוואים נחים ואין משתמשים בחטפים. אין מסמנים שווא בסוף המילה.

הערות למעיינים

- בכללי התעתיק שלושה פרקים: העיצורים; התנועות והדו־תנועות; הדגש.
- בתעתיק העיצורים שלוש טבלאות. בטבלה א מובא תעתיק ההגיים (מסודרים לפי האל"ף־בי"ת הלטיני בקירוב). בטבלה ב מובאים כתיבים מושרשים של מקצת ההגיים. בטבלה ג ניתן מפתח הפניות לתעתיק ההגיים לפי האל"ף־בי"ת העברי.
- האותיות וצירופי האותיות שבטור הראשון בטבלאות א ו־ב אינם משקפים בהכרח את הכתיב המשמש בשמות המודגמים אלא את אופן הביצוע של ההגיים. לפי הצורך צוינו ההגיים בסימנים המשמשים בתעתיקים המדעיים.

1. העיצורים

טבלה א – לפי הגייים (ההגיים מסודרים לפי סדר האל"ף-בי"ת הלטיני בקירוב)

ההגה	התעתיק לעברית	דוגמאות
b	ב (בלי ניקוד: ב)	בון (Bonn), רֶבֶטִיקו (Pempéitako)
d	ד	דבלין (Dublin)
ð	ד'	סאד'רן קרוס (Southern Cross)
f	פ (רפה)	פירנצה (Firenze), פילדלפייה (Philadelphia), שוורצקופף (Schwarzkopf), פון־ (von), פוג'י (Huzi)
g	ג	גרנדה (Granada), קינג (King)
ǰ, dʒ	ג'	ג'ון (John), ג'נובה (Genova), ג'ורג'ו (Giorgio), איטלקית) ראו גם להלן טבלה ב.
h	ה	הולנד (Holland)
k	ק	קלן (Köln), קנדה (Canada), אוקספורד (Oxford), קיטו (Quito), ז'קלין (Jacqueline), קיאנטי (Chianti)
l	ל	לונדון (London), וָלנסה (Wałęsa, פולנית)
m	מ	מישיגן (Michigan)
n	נ	ניו יורק (New York), קאן (Cannes), קינג (King), וָלנסה (Wałęsa, פולנית), ליון (Lyon), בולוניה (Bologna), בוניואל (Buñuel)
p	פ (בלי ניקוד: פ) פ כפופה גם בסוף מילה	פומפיי (Pompei), פָנום־פֶן (Phnom Penh), שוורצקופף (Schwarzkopf), בוטרופ (Bottrop)
r	ר	רומא (Roma), קרטר (Carter)
s	ס	סורבון (Sorbonne), סטוקהולם (Stockholm), סנש ההגה s לא יתועתק ב־ש.
ʃ, ʒ	ש (בלי ניקוד: ש)	שפילד (Sheffield), שילר (Schiller), שיקגו (Chicago), שקודה (Škoda), בודפשט (Budapest), שטוטגרט (Stuttgart), שימנובסקי (Szymanowski), שנקוויץ' (Sienkiewicz), בֶרֶשָה (Brescia), -שן (-tion, אנגלית)
t	ט	טיטו (Tito), טוקיו (Tōkyō), וטיקן (Vatican), קטמנדו (Kathmandu), בארט (Barth), גרמנית, שמיט (Schmidt), טומפסון (Thompson). גם th באנגלית הנהגה t.

ההגה	התעתיק לעברית	דוגמאות
θ	ת' באנגלית – רק th הנהגה θ ראו גם להלן טבלה ב.	ת'סלוניקי (Θεσσαλονίκη), ת'ור (þ, איסלנדית), ת'אצ'ר (Thatcher), הית'רו (Heathrow)
ts	צ בגבול בין צורנים: טס .	ציריך (Zürich), ונציה (Venezia), גליציה (Galicja); בוטס (Boots; -s צורן רבים)
tʃ, tʃ	צ' ראו גם להלן טבלה ב.	צ'רצ'יל (Churchill), ת'אצ'ר (Thatcher), בוטיצ'לי (Botticelli), צ'נסטוח'ובה (Częstochowa)
v	ו – בראש מילה תמיד, ובאמצע מילה אם אינה סמוכה לחולם או לשורוק (בכתיב לא מנוקד תיכתב ו כפולה לפי כללי הכתיב המלא.) ב (רפה) – בסוף מילה תמיד, ובאמצע מילה בסמוך לחולם או לשורוק	ונציה (Venezia), וירצבורג (Würzburg), ליוורפול (ליורופול; Liverpool), ז'נבה (ז'נווה; Genève) לבוב (Lwów), מנטובה (Mantova), קייב (Kiev)
w	ו (בכתיב לא מנוקד תיכתב ו כפולה לפי כללי הכתיב המלא.) ראו גם להלן הדו־תנועות.	וינדזור (Windsor), וודסטוק (Woodstock), הוליווד (Hollywood), אוון (Owen), פּאוּל (פאוול; Powell), ואז (Oise, צרפתית)
x	ח' ראו גם להלן טבלה ב.	ח'רושצ'וב (Хрущёв), ח'ואן (Juan), ח'ורח'ה (Jorge), ח'אריס (Χάρης)
y	י (בכתיב לא מנוקד תיכתב י כפולה לפי כללי הכתיב המלא.) ראו גם להלן הדו־תנועות.	מאיה (Maya), ר'יק'יאויק (רייקיאויק; Reykjavík), יורג'וס (Γιώργος), ילצין (Ельцин), וילון (Villon), צרפתית), פוטיומקין (Потёмкин)
z	ז	ז'בולן (Zvolen), זלצבורג (Salzburg), לידז (Leeds), טימז (טיימז; Times), זבארו (Sbarro)
ʒ, ʒ	ז'	ז'אן (Jean), ז'ורז' (George), צרפתית), דבוז'ק (Dvořak), קז'ימ'יז' (קז'ימ'יז'; Kazimierz)

טבלה ב – כתיבים מושרשים
 כשיש נוהג כתיבה מושרש, אפשר לדבוק בו במקרים האלה:

ההגה	התעתיק הרגיל	הכתיב המושרש	דוגמאות
dʒ, ʒ	ג'	דג', דז'	קיימברידג' (Cambridge), לודז' (Łódź)
k	ק	כ (בלי ניקוד: כ)	בורדיסטון, אלכסנדר, כריסטופר
t	ט	ת	גֵּתֶה (Goethe), תאילנד (Thailand)
θ	ת'	ס (בשמות ספרדיים)	סרגוסה (Zaragoza), סרוונטס (Cervantes)
tʃ, tš	צ'	טש	טשרניחובסקי, רוטשילד, דליטש (Delitzsch)
x	ח'	ח, כ (רפה)	חרקוב (Харьков), מינכן (München), באך (Bach)

טבלה ג – מפתח הפניות לפי הא-ב העברי
 ההפניות הן לטבלה א אלא אם כן צוינה במפורש הפניה לטבלה ב.

ההגה	האות העברית
p	פ
f	פ (רפה)
ts	צ
tʃ, tš	צ'
k	ק
r	ר
ʃ, š	ש
θ	ת'

ההגה	האות העברית
x	ח
x	ח'
(ts), t	ט
y	י
k	כ
x	כ (רפה)
l	ל
m	מ
n	נ
s	ס
טבלה ב, θ	

ההגה	האות העברית
b	ב
v	ב (רפה)
g	ג
dʒ, ʒ	ג'
d	ד
ð	ד'
h	ה
v	ו
w	
z	ז
ʒ, ʒ	ז'

2. התנועות והדו־תנועות

א. התנועות

התנועה	התעתיק המנוקד	בלי ניקוד	דוגמאות ²
a	בהברה פתוחה אָ (בסוף מילה אָה, להוציא כתיבים מושרשים); סגורה באמצע מילה אַ; סגורה בסוף מילה אָ; ⁴ סגורה כפליים סופית או המסתיימת ב־פּ, ב־צ - אַ; בשמות קצרים אָא ראו עוד להלן סעיף ב, 2.	באמצע מילה באם הקריאה א או בלי סימן מיוחד	פֶּלֶרְמוֹ (Palermo), שִׁיקָגוֹ (Chicago); קוֹרְסִיקָה (Corsica), אַמֶּרִיקָה (America); רומא, ליטא; דַּבְּלִין (Dublin), סַפּוֹרוֹ ³ (Sapporo), נורמַנְדִּי (Normandie); סֶנְגָל (Sénégal), קַרְאָקֵס (Caracas); מְנֵהִים (מנהיים; Manheim), סְקוֹטְלַנְד (Scotland), בָּאוּבָב (baobab); קָאן (Cannes), נֶפְאָל (Nepal), תְּ'אצ'ר (Thatcher)
e	בהברה פתוחה אֶ; פתוחה בסוף מילה אָה; סגורה באמצע מילה אָ; סגורה בסוף מילה אַ; אבל אם ההגייה הרווחת מלעילית - אֶ; סגורה כפליים סופית אֶ	בדרך כלל לא תסומן ב־י או בסימן מיוחד ⁵	וֶרונָה (Verona), אֶדִיפּוּס (Οιδίπους), אֶז'ן (Eugène, צרפתית); בוּאַסְיֶה (Boissier); פִּירֶנְצָה (Firenze), נֶפְאָלִי (Nepal); סְרֶגִי (סרגיי; Cepreñ), שוֹפֵן (Chopin); דֶּנְוֶר (דנור; Denver), פֶּרְסֵל (Purcell); קוֹלֵן (Köln), שוּבֶרְט (Schubert)
i	אִי	י	הֶלְסִינְקִי (Helsinki), לִידְז (Leeds), צִירִיךְ (Zürich), קָאמִי (Camus, צרפתית), אולִימְפּוּס (Όλυμπος), וִיסוֹצְקִי (Wysocki), בִּיֶסוֹצְקִי (Высоцкий), קוּשָׁדָסִי (Kuşadası)
o	וֹ	וּ	קוֹרְדוֹבָה (Córdoba), לוֹנְדוֹן (London), בוֹרְדוֹ (Bordeaux), קִירְקֶגוֹר (Kirkegaard/ Kirkegård), אוּסְטְרָלְיָה (Australia)
u	וּ	וּ	בוּלְגָרְיָה (Bulgaria), הַמְבוּרְג (Hamburg), שְׁרֶבוּר (Cherbourg), בְּלוּמְבֶּרְג (Bloomberg)

2 בחלק מן הדוגמאות התנועות הנדונות מסומנות באות מעובה.

3 ההברה סגורה בדגש על פי הכלל בסעיף 33 להלן.

4 אבל ראו להלן סעיף ג, ay.

5 אבל ראו להלן סעיף 33 וסעיף ג, הערת כוכבית ew.

ב. האות א

1. הברה הנפתחת בתנועה תיכתב ב־א, לדוגמה: איטליה (Italia), גואה (Goa), אונורה (Honoré), אֹבֶרְאָמֶרְגָאוּ (Oberammergau).
2. תנועת a אפשר לציינה ב־א במקום שהיעדרה עלול לגרום שיבוש בקריאה, כגון קראקס, ובעיקר ראוי לכותבה בשמות קצרים בני שתיים-שלוש אותיות (בלי ה־א), כגון צ'אד (Chad). ראו לעיל סעיף א, התנועה a, ולהלן סעיף ד, 2. שמות שכבר נשתרש בהם הכתיב בלי א ייכתבו כך, כגון יֶפֶן.
3. כשלפני א באה התנועה e ואחרי ה־א אין אם קריאה, התנועה e מצוינת ב־י, למשל ניאפוליס (Neapolis); אבל לאונרדו (Leonardo), קוראה (Korea).

ג. הדו־תנועות היורדות

דוגמאות		בלי ניקוד	התעתיק המנוקד	הדו־תנועה
לאורה בראון נאוטילוס אאוגוסטו	לְאוֹרָה בְּרָאוֹן נְאוֹטִילוֹס אֶאוּגוֹסְטוֹ	אאו	אָאוּ	*aw
זאוס אאורידיקה	זְאוֹס אֶאוּרִידִיקָה	אאו	אָאוּ	*ew
סלואו	סְלוּאוּ (slow)	אואו	אָאוּ	ow
וייס טייוואן ורסיי	וַיִּס טְיִוָּאן וֶרְסִי	איי	אָי (בסוף מילה אֵי)	ay
בייג'ין פומפיי מיי וסט	בֵּיג'ִין פּוֹמְפֵי מֵי וֶסְט	איי	אָי (בסוף מילה אֵי)	ey
אויגור אוי קלט	אוּיְגוּר אוּי קֶלֶט	אוי	אוּי (בסוף מילה אוֹי)	uy
אויגן האנוי	אוּיְגָן הָאנוּי	אוי	אוּי (בסוף מילה אוֹי)	*oy

* הדו־תנועות aw, ew, oy עברו לפעמים לעברית גם בביצועים אחרים:

- aw: או (בלי ניקוד: א), למשל אוגוסטוס.
- ew: עֵי (בלי ניקוד: אי), למשל אֵירוּפָּה; אָ או אֵ (בלי ניקוד: אוו), למשל סְלֶקוּס (בלי ניקוד: סלווקוס).
- oy: י (בלי ניקוד - ללא סימן), למשל אֵדִיפּוּס, פֵּנִיקָה.

ד. הד־תנועות העולות

1. בד־תנועות העולות מותרות שתי אפשרויות - פירוק הד־תנועה לשתי הברות ב־א, כגון בּוּאָנוֹס, דִיאָגוּ (ובלי ניקוד: בואנוס, דיאגו); או בלי א, כגון בּוּנוֹס, דִיגוּ (בכתיב מלא: בונוס, דייגו).
2. שמות בעלי הד־תנועה [ya] באמצע מילה ייכתבו יא - גם בכתיב המנוקד, כגון שוּמִיאָץ (Šumiac), קוּנִיאָק.

3. הדגש (החזק והקל)

- א. בדרך כלל אין מציינים הכפלה, למשל אַנִי (Annie), אבל מותר לסמנה בדגש חזק אם יראה בו המנקד צורך, למשל אָנָה (Anna, איטלקית). אין מסמנים את ההכפלה באות כפולה.
- ב. כשהגיים [p], [b] - המתועתקים ב, פ - באים אחרי תנועה, ההברה נחשבת סגורה ומנוקדת בהתאם (בתנועות e־ a). לדוגמה: נַפָּאֵל, יַפּוֹ, גַבּוֹן, בּוּדִפֶּשֶׁט, הִיִדְרֶדֶד.
- ג. ב־י עיצורית הבאה אחרי התנועה i יסומן דגש. לדוגמה: אַנְגֵלְיָה (בלי ניקוד: אנגלייה), אִיוֹס, אַבְדִיָה (בלי ניקוד: אבדייה).
- ד. דגש קל לא יסומן באותיות ג, ד, וכמובן לא באותיות ג', ד', ת'. לדוגמה: גֶרְנָדָה, קִינָג ג'וֹרְג', דְבוֹזְקָה, וִינְדִזוֹר, ד'ה מְרָקֶר, ת'אצ'ר.⁶
- ה. לאחר אותיות מש"ה מסומן דגש חזק באות הראשונה של שמות לועזיים כבמילים עבריות, למעט בפ"א רפה (ובכ"ף רפה), לדוגמה מְגֻקְרֶטָה, שְׂצֻכְיָה, מת'ור אבל מְפִינְלָד. [שסו]